

HUKUK METİNLERİNDE KULLANILAN KISALTMALAR VE ÇEVİRİLERİ*

Nesrin DELİKTAŞLI**

Özet

Çeviri sürecinde çevrilecek metinlerde kullanılan kısaltmaların çözümlenmesi çeviri sürecini önemli derecede etkilemektedir. Kısaltmalar, diğer metinlerde olduğu gibi, hukuk metinlerinde de ekonomi amacıyla yapılan dilsel kullanımlardır. Bu kısaltmaları çözümlenmeden çeviri yapmak neredeyse olanaksızdır. Alan bilgisi olan/olmayan ve hukuk metinleri çevirisi alanında uzman olan/olmayan çevirmenler için kısaltmalar çeviri sorunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, çeviriye başlamadan önce, bu kısaltmaların açılımını araştırmak ve erek dile nasıl aktarılacağını belirlemek hem çevirmenin çeviri sürecini hızlandırması, hem de çevrilecek metnin erek kültür okuyucusu için daha anlaşılır olması bakımından önemlidir. Çalışmanın amacı, Türk ve Fransız hukuk metinlerindeki kısaltmaların kullanımına bağlı çeviri sorunlarını tartışmak, bu yapıların çözümlenmesinin çeviri sürecindeki önemini vurgulamak ve olası çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma bağlamında Türkçe ve Fransızca hukuk metinleri taranmış ve bu metinlerde hangi kısaltmaların kullanıldıkları saptanmaya çalışılmıştır. Bu kısaltmaların çevirisinde çevirmenlerin nasıl bir tutum sergilemeleri gerektiği konusu tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Türk hukuk metinleri, Fransız hukuk metinleri, Kısaltmalar, Çeviri, Hukuk bilgisi.*

ABBREVIATIONS USED IN LEGAL TEXTS AND THEIR TRANSLATIONS

Abstract

During the translation process, analysis of the abbreviations used in the texts to be translated significantly influences the translation process. Abbreviations are linguistic usages employed for purposes of economization not only in legal texts, but also others. It is well-nigh impossible to translate unless said abbreviations are duly analyzed. Abbreviations pose a problem in the translation process for all translators backed / not backed by knowledge on the specific field or specialized / not specialized in the translation of legal texts. That is why looking up what they stand for and deciding how to express or reformulate them in the target language before starting the translation process is important to facilitate and accelerate the process and make the text more comprehensible for the target-culture readers. The purpose of this study is to discuss translation problems associated with abbreviations used in Turkish and French legal texts and to emphasize the importance of analysis of these structures and to propose potential solutions. In the context of this study, we have screened legal texts in both Turkish and French, and tried to determine the abbreviations used in these texts. Another subject of debate contained herein is focused on what attitude the translators should adopt in translation of such abbreviations.

Key Words: *Turkish legal texts, French legal texts, Abbreviations, Translation, Legal knowledge.*

*Bu makale 4-6 Mayıs 2017 tarihlerinde Pamukkale Üniversitesi tarafından düzenlenen II. Frankokofoni Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir. İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası BEK-2016-22940.

** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Çeviribilim Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık ABD, İSTANBUL.

e-posta: nesrin.deliktasli@istanbul.edu.tr

1. GİRİŞ

Kısaltma sözcüğü Türk Dil Kurumu web sayfasında “Kısaltma; bir kelimenin, terimin veya özel adın, içerdiği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesidir.” ve *Büyük Türkçe Sözlükte* “Sık kullanılan kelimelerin, şahıs yer ve kuruluş adlarının, yer kazanmak, kolaylık sağlamak gibi pratik amaçlarla yazıda kısaltılmış biçimi: Dr. (doktor), bk. (bakınız), krş. (karşılaştırınız), cm. (santimetre), m. (metre), TL. (Türk Lirası), vb.” (<http://www.tdk.gov.tr>, e.t. 18.07.2017) şeklinde tanımlanmıştır.

Kısaltmalar, her metin türünde kullanıldığı gibi, hukuk metnininin birçoğunda da kullanılmaktadır. Hukuki kısaltmalar hukuk söylemlerinde ekonomi yapmak ve hukukçular arasında iletişimi kolaylaştırmak için tercih edilen dilsel kullanımlardır. Bu kısaltmalar bir sözcüğün, bir terimin ya da özel bir ismin içinde bulunan harflerden birinin ya da birkaçının kısa bir şekilde ifade edilmesi ve sembolleştirilmesi durumudur. Türk ve Fransız hukuk metnlerinde kısaltmalar sıklıkla kullanılmaktadır ve aşağıdaki şekilde oluşturulmuşlardır.

1.1. Türk Hukuk Metnlerinde Kullanılan Kısaltmalar ve Oluşturulma Şekilleri

Türk hukuk metnlerinde birkaç kısaltma şekli görülmektedir. Hukuk metinleri pek çok alanla iç içe olduğu için bu metinlerde, hukuki kısaltmaların dışında, başka alanlarla ilgili kısaltmalar da bulunmaktadır. Hukuk metnlerinde kullanılan kısaltmalar genellikle şu şekildedir:

a. En sık karşılaşılan kısaltma şekli sözcüklerin başharfleri alınarak yapılan kısaltma (sigles) şeklindedir. Akronemi (acronymes) de denilmektedir. Bütün harfler büyük yazılır ve bu ögeyi oluşturan harfler arasında nokta, virgül gibi işaretler bulunmaz.

Ör: 1

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

AAÜT: Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi

TMK: Türk Medeni Kanunu

b. İkinci kısaltma şekli, sözcüğün ilk harfleri alınarak yapılan kısaltmadır. Bu kısaltma şeklinde sözcüğün ilk iki ya da daha fazla ardışık harfleri alınarak kısaltma yapılmaktadır.

Ör: 2

Av.: Avukat

Yar.: Yargıtay

c. Üçüncü kısaltma, ilk sözcüğün birkaç harfinin alınması ve diğer sözcüğün/sözcüklerin ilk harflerinin alınması ya da sonraki sözcüklerin de birden fazla harfinin alınması yöntemiyle yapılan kısaltmadır. Bu kısaltma şekline “kesme” de denilmektedir.

Ör: 3

MERNİS: Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi

TAKBİS: Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi

d. Bir diğer kısaltma yöntemi, kısaltılacak sözcüğün birkaç sessiz harfinin alınması yoluyla yapılan kısaltmadır.

Ör: 4

md. : Madde

1.2. Fransız Hukuk Metnlerinde Kullanılan Kısaltmalar ve Oluşturulma Şekilleri

Fransız hukuk metnlerinde daha fazla kısaltma kullanıldığı görülmektedir. Bu kısaltmaların oluşturulma şekli şöyledir:

a. İlk kısaltma şekli sözcüklerin baş harfleriyle yapılan kısaltma (siglaison) şeklindedir. Bir sözcüğün ya da birden fazla sözcüğün baş harfi alınarak yapılmaktadır.

Ör: 5

C: Code

CEEA: Communauté européenne de l'énergie atomique

JME: Juge de la mise en état

TGI: Tribunal de Grande Instance

JO: Journal officiel

DL: décret-loi

QPC: question prioritaire de constitutionnalité

b. İkinci kısaltma şekli, sözcüğü oluşturan harflerden birinci harfin ve diğer harflerin alınması yoluyla yapılan kısaltma (abréviation) şeklindedir.

Ör: 6

art.: Article

ins: Instruction

Reg.: Règlement

Me. : Maître

Doct. : Doctrine

al. : Alinéa

c. Üçüncü kısaltma yöntemi, ilk sözcüğün baş harfi, diğer sözcüğün birkaç harfi alınarak yapılan kısaltma şeklindedir.

Ör: 7

C. Cass.: Cour de cassation

T. Corr.: Tribunal correctionnel

C. Adm.: Code administratif

d. Diğer bir kısaltma şekli, ilk sözcüğün birkaç harfinin ve diğer sözcüklerin ilk harflerinin alınarak yapılması şeklindedir.

Ör: 8

ASSEDIC: Association pour l'emploi dans l'industrie et le commerce

e. Bileşik sözcüğü oluşturan sözcüklerin ilk harflerinin alınmasıyla yapılan kısaltma yöntemi de bir diğer kısaltma şekli olarak kullanılmaktadır.

Ör: 9

JP: Jurisprudence

CPH: Conseil de Prud'hommes

f. Son olarak kullanılan yöntem, her iki sözcüğün birkaç harfinin alınarak kısaltma yapılması yöntemidir.

Ör: 10

Rép. Min.: Réponse ministérielle

Metinlerden seçilen örneklerde de görüldüğü gibi, Türk ve Fransız hukuk metnlerinin birçoğunda kısaltmaların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Fransız hukuk metnindeki kısaltmaların kullanımıyla Türk hukuk metnindeki kullanımlar benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir.

Normatif metin olarak nitelendirilen Anayasa ve yasa metnlerinde sadece Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında *madde* sözcüğünün “md.” olarak kısaltıldığı, başka hiçbir sözcüğün kısaltılmadığı görülmüştür. Fransa Anayasasında ve yasalarında hiçbir kısaltmaya rastlanılmamıştır. Mahkeme kararlarında ve sözleşmelerde kısaltmalar sıklıkla kullanılmaktadır. Fransız mahkeme isimlerinin hepsinin kısaltması vardır, Türk mahkemelerinden sadece birkaç tanesinin isminin kısaltıldığı görülmüştür. Yasa metnlerinin içeriğinde, olası bir kargaşaya, yanlış anlaşılmaya yol açmamak için kısaltmalara yer verilmemiş, ifadeler açık bir şekilde kullanılmıştır. Diğer hukuk metnlerinde yasalardan bahsedilirken bu yasa isimlerinin kısaltılmış şekillerinin kullanıldığı görülmektedir; TMK: Türk medeni kanunu, TCK: Türk Ceza Kanunu, CP: Code Pénal, NCPC: Nouveau Code de procédure Civile, vb.

2. YÖNTEM

Türkçe ve Fransızca hukuk metnindeki kısaltmaların kullanımına ve çevirilerine yönelik bu karşılaştırmalı araştırmayı gerçekleştirmek için, her iki dilde, çok sayıda hukuk metni incelenmiştir. Araştırma bütüncesi, hukukun hemen hemen her alanında kullanılan, Türkçe ve Fransızca hukuk metnlerinden (Anayasa, yasalar, genelgeler, kararnameler, yargı kararları, tutanaklar, sözleşmeler, noterlik belgeleri ve her türlü hukuki belgeler, hukuki yazışmalar, vb.) oluşmaktadır. Bu metinler hukukçulardan, çeviri bürolarından, çevirmenlerden ve internet ortamından edinilmiştir. Bu bağlamda sözkonusu metinler taranmış ve bu metinlerde hangi kısaltmaların kullanıldığı saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu kısaltmaların kullanımına bağlı çeviri sorunları araştırılmış ve bu kısaltmaların kullanıldığı metinlerin erek dile aktarımında nasıl bir çeviri yöntem/lerinin kullanılabilceği üzerinde tartışılmıştır. Bazı metinlerde kısaltmaların sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiş, bazı metinler de ise hiç kullanılmadıkları görülmüştür.

3. HUKUK METİNLERİNDE KISALTMALARIN KULLANILMASI VE BU KULLANIMA BAĞLI ÇEVİRİ SORUNLARI

Hukuk toplumun tüm kesimlerini ilgilendirdiği ve her alanla bağlantılı olduğu için, hukuk metnlerinde kullanılan kısaltmalar hem hukuk alanına özgü, hem de başka alanlara özgü kısaltmalar şeklinde olabilir. Genellikle bu kısaltmalar ilk kullanımda metin içerisinde verilir. Bazı metinlerde ise doğrudan kısaltmalar kullanılmaktadır (dilekçeler, yargı kararları, vb.) Amaç, metindeki uzun sözcükleri tekrarlamamak, kısaltarak hem yazılı dilde hem de sözlü dilde, zaman kazanmak, dilde ekonomi yapmaktır. Hukuk metnlerinde kullanılan kısaltmalar hukukçular tarafından kullanılmaktadır ve onlar bu kısaltmaların ne anlama geldiğini bilmektedirler. Hukukçular tarafından kolaylıkla anlaşılabilen kısaltmalar uzmanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmaktadır, fakat alanda uzman olmayan kişi/kişiler için, ya da bu alanda çeviri yapan çevirmenler için sorun yaratabilmektedir. Zamanla yarışan bir çevirmen için metni anlamak, metinlerde kullanılan bu kısaltmaların açılımını araştırmak zaman kaybına yol açmaktadır. Bu bağlamda gerek bu kargaşayı önlemek, gerekse alanla ilgilenen kişilerin ve çevirmenlerin işini kolaylaştırmak için Fransa’da ve resmi dili Fransızca olan diğer ülkelerde hukuk terimleri ve kısaltmalarına yönelik önemli sayıda çalışma yapılmıştır. Türkçede ise bu konuda yok denilecek kadar az çalışma bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türk ve Fransız hukuk metnindeki kısaltmaların kullanımına bağlı çeviri sorunlarını tartışmak ve olası çözüm önerileri sunmaktır. Piyasada yapılan çevirilerde kısaltmaların çevirisi ile ilgili çevirmenlerin tutumları incelenmiş, yanlış ve eksik çeviri yapıldığı gözlemlenmiş, hukuk metinleri çevirisi dersinde çeviri sürecinde öğrencilerin karşılaştıkları kısaltmaları çözümlenmeleri ve nasıl çevirecekleri konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle böyle bir çalışmanın eksikliği görülmüş ve bu konuda araştırma yapma gereği doğmuştur. Ayrıca, amaç bu tür yapıların çözümlenmesinin bir dilden diğer dile aktarımındaki önemini vurgulamak ve çevirmenlerin çevirdikleri metinlerde karşılaşılabilecekleri bu yapıları nasıl çevirmeleri gerektiğini sorgulamaktır. Çevirmen kaynak metinde kullanılan kısaltmalara sadık kalmalı mıdır, erek metinde aynı etkiyi yaratması için nasıl bir yol izlemelidir? Kısaltmaların her iki dildeki kullanım sıklıkları nelerdir? Fransız hukuk metnlerinde kullanılan kısaltmalara karşılık olarak Türkçe, aynı şekilde Türk hukuk metnlerinde kullanılan kısaltmalara karşılık olarak Fransızca kısaltmalar kullanılmalı mıdır? Bu çalışma kapsamında bu sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

3.1. Türkçe Hukuk Metnlerinde Kullanılan Kısaltmalar ve Fransızcaya Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar

Türkçe hukuk metnlerinde bazı mahkeme isimlerinin, meslek isimlerinin ve yasa isimlerinin kısaltıldığı

görülmektedir.

Ör: 11

ASCM: Asliye Ceza Mahkemesi

AYM: Anayasa Mahkemesi

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

SCH: Sulh Ceza Hakimi

TCK: Türk Ceza Kanunu

T.T.K: Türk Ticaret Kanunu

İ.İ.K: İcra ve İflas Kanunu

M.K: Medeni Kanun

Ör:12

“Boşanma sonuçlanıncaya kadar çocukların müvekkilimin yanında bakılıp barınmalarının **M.K.** nun 169. Maddesi gereğince yapılacak değerlendirmenin gözönünde bulundurulmasını ...” (X Aile Mahkemesine, dilekçe) (M.K: Medeni Kanun)

Ör: 13

“**HUKUKİ NEDENLER:** İdari Yargılama Usulü Kanunu, **HUMK**, Anayasa Mahkemesi kararı ve diğer mevzuat hükümleri.” (X Asliye Huk. Mahk. Sayın Hakimliğine, dilekçe) (HUMK: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu)

Ör: 14

HUKUKİ SEBEPLER: T.T.K VE İ.İ.K.NUN ALAKALI MADDELERİ (X. Asliye Ticaret Mahkemesi Sayın Başkanlığına, Dilekçe) (T.T.K: Türk Ticaret Kanunu, İ.İ.K: İcra ve İflas Kanunu)

Ör: 15

(...), aşağıda dökümü yapılan 106, 45 TL yargılama giderinin ve **AAÜT** uyarınca 900,00 TL avukatlık ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, (...).”(T.C. X İdare Mahkemesi) (AAÜT: Avukatlık Aşgari Ücret Tarifesi)

Örneklerde görüldüğü gibi kısaltmaların tümce içerisinde sıklıkla kullanıldıkları görülmektedir. Hukukçulara ve alandan insanlara kolaylık sağlayan bu kullanım çevirmenlerin işini zorlaştırmaktadır. Türkçeden Fransızcaya çeviri yapacak olan çevirmenin öncelikle kaynak metindeki bu kısaltmaların Türkçe açılımını, metin türüne ve içeriğine uygun bir şekilde, araştırıp anlaması ve daha sonra erek dile yani Fransızcaya aktarması beklenir. İlk aşamada bu kısaltmanın açılımı çevrilip erek dilde kısaltma yapılabilir, ya da erek dilde açılımı yapıldıktan sonra kaynak dildeki kısaltma korunabilir. Mevcut çevirilerde çevirmenlerin her iki durumu da çevirilerine yansıtıkları gözlemlenmiştir.

Hukuk metinlerinde kullanılan kısaltmalar başka alanlarda da kullanılmaktadır. Bunun için çevrilecek metnin içeriği, yani metinde hangi hukuk alanının sözkonusu olduğu, çok iyi anlaşılmalı ve kullanılan kısaltmanın açılımı metnin içeriğine göre araştırılmalı, uygun karşılığı bulunmalıdır. Örneğin “**TMK**” kısaltması “Türk Medeni Kanunu” olabileceği gibi “Terörle Mücadele Kanunu” olarak da algılanabilir. Ayrıca *Türk Medeni Kanununa* gönderimde bulunurken **TMK** kısaltması kullanıldığı gibi **TMY** (Türk Medeni Yasası) kısaltmasının da kullanıldığı görülmüştür.

3.2. Fransızca Hukuk Metinlerinde Kullanılan Kısaltmalar ve Türkçeye Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar

Fransızca yasa metinlerinde kısaltmaların kullanılmadığı, sadece diğer metinlerde yasalardan bahsederken yasa isimlerinin kısaltıldığı görülmüştür.

Ör: 16

CP: Code Pénal (Ceza Kanunu),

CPC: Code de Procédure Civile (Hukuk Usulü Kanunu)

Ayrıca metinlerde antlaşmalardan bahsederken bu antlaşmalar için de kısaltmaların kullanıldığı görülmektedir.

Ör: 17

TUE: Traité sur l'Union Européenne (Avrupa Birliği Antlaşması)

CV: Convention de Vienne (Viyana antlaşması)

Fransızca hukuk metinlerini Türkçeye çevirirken karşılaşılan çeviri sorunları, öncelikle kullanılan kısaltmaların araştırılıp doğru çözümlenememesinden kaynaklanmaktadır. Çevirmen birçok nedenden dolayı bu kısaltmaları araştırmak yerine olduğu gibi Türkçeye aktarmayı yeğlemektedir. Çeviri sürecinde, her metin türünde olduğu gibi, öncelikle bu kısaltmaların kullanıldığı metin türü belirlenmeli, okuma, anlama ve çözümlenme sürecine geçilmelidir. Çevirmenin bu kısaltmanın resmi dili Fransızca olan hangi ülkeye ait bir hukuk metninde kullanıldığı, o metinde neye karşılık kullanıldığı gibi sorulara yanıt araması gerekmektedir. O ülkenin hukuk sistemine, hukuki yapılarına, kurumlarına ve hukuk metinlerine hakim olması gerekir. Çevirmen bir hukukçu değildir, olması da beklenemez, fakat hukuki alt yapıya sahip olması gerekir. Her ne kadar çevrilecek metin çoğunlukla bir hukukçuya yönelik olsa da, çevirmen metni en iyi ve doğru bir şekilde, kaynak metne sadık kalarak çevirmek zorundadır. Aksi takdirde her türlü soruna karşı karşıya kalabilir. Kısaltmalar bu tür metinlerde çevirmene en fazla zaman kaybettiren kullanımlardır.

Ör: 18

Les débats ont eu lieu à l'audience du 11 septembre 2014, hors la présence du public, au cours de laquelle, le juge aux Affaires Familiales assisté de Madame X, ff. De Greffier a entendu. (Arret de Cour d'Appel de X)

Bu örnekte kullanılan *faisant fonction* sözcüklerinin kısaltması olan "f.f." sadece bu metin türüne aşına olan ve alanda uzman çevirmenler tarafından doğru olarak çözümlenebilir. Bir istinaf mahkemesi (Cour d'Appel) kararında geçen bu kısaltma daha önce böyle bir yargı kararı çevirmemiş ve bu kısaltmayla karşılaşmamış olan bir çevirmen için ciddi anlamda anlamsal kargaşaya yol açacaktır.

Aşağıdaki örnek bir çeviri bürosunda Fransızcadan Türkçeye çevrilmiş bir metinden alıntıdır.

Ör : 19

« Arbitrage **TAS** 2000/A/290 Abel Xavier & Everton FC / Union Européenne de Football Association (UEFA), sentence du 2 février 2001

Formation: **M.** Gérard Rasquin (Luxembourg), Président; **Me.** Jean-Pierre Morand (Suisse); Prof. Jean-Pierre Karaquillo (France) »

"Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), 2 Şubat 2001 tarihli 2000/A/290 Abel Xavier & Everton FC **TAS arbitraj kararı**" (Orijinal çeviri)

Heyet: **M.** Gérard Rasquin (Luxembourg), Başkan; **Me.** Jean-Pierre Morand (İsviçre); Prof. Jean-Pierre Karaquillo (Fransa)" (Orijinal çeviri)

Bu örnekte görüldüğü gibi, TAS'nin açılımı olan "Tribunal Arbitral du Sport" araştırılmamış "TAS arbitraj" olarak bırakılmış, çevrilmemiştir. TAS uluslararası bir kısaltma ya da herkes tarafından anlaşılacak bir kısaltma değildir ve erek kültür alıcısı için bir şey ifade etmeyecektir.

Ayrıca "Formation" yani mahkeme heyetinin oluşumunun açıklandığı bölümde, *Monsieur* (sayın) sözcüğünün kısaltması olan *M* harfi şahıs isminin kısaltması gibi görülmüş ve olduğu gibi alınmış, avukatlar için kullanılan *Maitre* sözcüğünün kısaltması olan *Me.* kısaltması da korunmuş, çevrilmemiştir. Oysaki Türkçedeki yapıya uygun olarak, kısaltılan *M.* harfine karşılık Türkçe "sayın" sözcüğünün kısaltması *Sn* ve *Me.* kısaltmasına karşılık olarak da "Avukat" sözcüğünün kısaltması *Av.* kullanılarak bu çeviri eyleminin gerçekleştirilmesi gerekirdi.

Ör: 20

MERNİS (Yurtiçi) Adres Bilgisi "Mernis (National) Information sur l'adresse" şeklinde Fransızcaya çevrilmiştir.

Resmi bir kurumda kullanılması amacıyla yeminli bir tercüman tarafından Türkçeden Fransızcaya yapılan bu çeviride Türkiye'ye özgü olan bu kısaltmanın açılımının verilmemesi *Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi* sözcüklerinin

kısaltması olan *MERNİS*'in erek metne olduğu gibi aktarıldığı görülmüştür.

Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi (CİKAYAS) Fransızca karşılığı *Convention européenne d'entraide judiciaire en matière pénale* olduğu halde çevirmen tarafından "La Convention Européenne d'entraide judiciaire **dans les affaires pénales (CIYAKAS)**" şeklinde yanlış çevrilmiştir ve Türkçe kısaltma da yanlış aktarılmıştır. Bu örnek çevirmenin dikkatsizliğini ve itinasız bir çeviri yaptığını göstermektedir. Kısaltmanın açılımını araştırmamış ve kısaltmayı da aslına uygun şekilde aktarmamıştır.

3.3. Kısaltmaların Çevirmene Çeviri Sürecinde Yarattığı Sorunlar

Hukuk geniş bir alanı kapsadığı için hukuk metinlerinde, alanla ilgili kısaltmaların dışında, başka kısaltmaların da kullanıldığı görülmektedir. Çevirmenin hukuk alanıyla birlikte sözkonusu alanda iyi bir araştırma yapması, metnin içeriğini iyi anlaması, çözümlemesi ve kullanılan kısaltmaların karşılığını da alanı gözönünde bulundurarak çözümlemesi gerekmektedir. Bu durumla özellikle sözleşmelerin çevirisinde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Hangi konuda sözleşme yapılmışsa o alanla ilgili kısaltmalar kullanılmaktadır. Aynı şekilde yargı kararlarında da davanın içeriğine göre farklı kısaltmalara rastlanılmaktadır.

Ör: 21

Monsieur XY a été embauché par la société **SARL** YZX par contrat de travail verbal à durée indéterminée en qualité d'analyste programmeur à compter du 22 octobre 2001. (Jugement du Conseil de Prud'hommes de X)

Ör: 22

"Considérant que le règlement **CE** n°44/2001 du 22 décembre 2000 prévoit en son article 15 qu'en matière de contrat conclu par un consommateur..." (Arrêt de la Cour d'appel de Paris, 12 février 2016)

Bu örneklerde (21, 22) **SARL** (société à responsabilité limitée: Limited Şirket) ve **CE** (Commission Européenne: Avrupa Komisyonu) gibi farklı alanlara giren kısaltmaların kullanıldığını görüyoruz. Bazı metinlerde kısaltmaların açılımı verilmemektedir, bazılarında ise metin içerisinde ilk kullanımda verilmektedir (ör. 23, 24). Bu durumda çevirmenin bu kısaltmaları dikkate alması gerekir. Kısaltmalar metnin devamında kullanıldığında çeviri sürecinde çevirmenin işini kolaylaştıracak ve zaman kazanmasını sağlayacaktır. (ör. 23, 24)

Ör: 23

"que, soutenant que la conservation, sous forme de fichier, de ces adresses IP aurait dû faire l'objet d'une déclaration auprès de la **Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)** et invoquant, par suite, (...)." (Arrêt de Cour de Cassation)

Ör: 24

Le loyer sera révisé chaque année à la date anniversaire du présent bail en fonction de la variation de l'indice du coût de la construction tel qu'il est publié actuellement par l'**Institut National de la Statistique et des Études Économiques, par abréviation «I.N.S.E.E.»** (Bail Commercial)

3.4. Türkçe/Fransızca Hukuk Metinlerinde Kullanılan Kısaltmaların Karşılaştırılması, Çeviri Süreci İçin Öneriler

Sapojnikova'ya (2012:262-265) göre¹ çeviri süreci oldukça karmaşıktır. Kısaltmayı anlamak ve başka bir dilde anlatmak sözkonusudur. Bazen özel isimler de olabilen hukuki adlandırmaların çevirisi ve kısaltmaları genel dile göre zorluklar sunmaktadır. Sapojnikova kültürlerarası bağlamda hukuki kısaltmaların çeviri sürecini şu şekilde özetlemektedir. Çevirmen kaynak dilde kavramı çözümlemekle işe başlar, erek dilde eşdeğerini bulmak için ilgili hukuk sistemlerinde kavramın karşılığını arar, bu kavram kısaltma yoluyla iki kez kodlanmış olabilir (kısaltmaların erek dilde karşılığı olabilir ya da olmadığı durumda ödünçleme yoluna gidilir). Sorun hedef dilin hukuk sisteminde bu kavramın olup olmadığıdır. Sapojnikova bu durumu beş başlık altında özetlemektedir:

1.

Kaynak Dil	Erek Dil
Kısaltma----->Tamaçılımı----->	Kavram ----->Tamaçılımı----->Kısaltma

1 Açıklamalar tarafımdan Fransızcadan Türkçeye çevrilmiştir.

Kavram her iki dilde mevcuttur. Çevirmen tam açılımı yapar ve eğer varsa karşılığı olan kısaltmayı yazar. Genellikle terimler ve uluslararası adlandırmalar sözkonusudur (kurumlar, anlaşmalar, vb.).

2.

Kaynak Dil Kısaltma ---> Tam açılımı -----> Kavram-----	Erek Dil ----->Yakın kavram ----->Tam açılımı-----> Kısaltma
---	--

Erek dilde aynı kavramın olmaması durumunda, yakın ya da genel anlamlı bir açıklama yapılır ya da eğer varsa kısaltması önerilir.

3.

1. Kaynak Dil Kısaltma -----> Tam açılımı -----> Kavram----->	Erek Dil Yeni kavram-----> Açıklama -----> Kısaltma Ödünçleme-----> Kısaltma
---	---

Eğer kavramın erek dilde karşılığı yoksa yeni bir kavram oluşturulur ve

- olası bir kısaltma oluşturulması amacıyla kısaltmanın açıklamasına başvurulur ya da kaynak dildeki kısaltma ödünç alınır,
- ya da kısaltmanın açılımı kısaltılmış ya da kısaltılmamış şekliyle ödünç alınır.

4.

Kaynak Dil Kısaltma.....	Erek DilKısaltma
------------------------------------	----------------------------------

Bu durum çok bilinen ya da her iki dilde de ödünçleme yoluyla karşılığı bulunan kısaltmaların durumunu gösteriyor. Bu durumlarda çevirmenin kısaltmayı çözümlemesine gerek kalmadan çeviri otomatik olarak gerçekleşmektedir.

5.

Kaynak Dil Kısaltma∅	Erek Dil
--------------------------------------	-----------------

Bu durumda kavrama erişim ilk aşamada engellenmiştir. Anlama ve devamında çeviri mümkün değildir.

Sapojnikova *Le discours juridique en russe et en français: une approche typologique* (Rusça ve Fransızca hukuk söylemi: tipolojik bir yaklaşım) başlıklı bu çalışmada hukuk metinlerinde kullanılan kısaltmaların çeviri sürecini beş aşamada açıklamıştır. Çevirmenin kısaltmaların çevirisi sürecinde kaynak dilde ve erek dilde karşılaşılabileceği durumları açıklamış ve bu durumlarda nasıl bir tutum sergilemesi gerektiği üzerinde durmuştur. Yazarın bu açıklamaları her dildeki kısaltmaların çözümlenebilmesi ve erek dile aktarılması sürecinde oldukça yol gösterici bir çalışmadır.

Çevirmen öncelikle çevrilecek metnin türünü belirlemeli (hukukun hangi alanıyla ilgili), metni okuyup anlamalı, yapılan kısaltmaları çözümlenmeli ve sonrasında çeviri stratejisi belirleyerek çeviri sürecine geçmelidir. Hukuk alanında yapılacak çevirilerde alanında uzman olan bir çevirmen bile diğer alanlara ve bu alanlardaki kısaltmalara aşina olmazsa eğer çeviri sürecinde sorunlar yaşayabilir.

Türkçeden Fransızcaya ya da diğer yöne yapılan çevirilerde, kullanılan kısaltmaların her zaman karşılığı bulunmayabilir. Sapojnikova'nın araştırmasında da belirttiği gibi, kısaltılmış kavram eğer uluslararası düzeyde bilinen, kullanılan bir kısaltma ise olduğu gibi korunabilir. Fakat bir dildeki kısaltılmış ifadenin diğer dile tam

olarak kısaltılmış olarak aktarılması zor ise, bu durumda çevirmen metin içerisinde erek dilde kısaltma kullanarak dipnotta açıklama yoluna başvurabilir. Türkçeden Fransızcaya ve Fransızcadan Türkçeye yapılan bazı çevirilerde kısaltmaların birçoğunun erek dile hiç çevrilmediği, ödünçleme yolunun tercih edildiği görülmüştür. Türkçe nüfus kayıt örneğinde BSN (Birey sıra numarası: Numéro d'ordre individuel (NOI) ve VHİK (Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni: Opérateur de Controle et de Préparation des Données (OCPD)) kısaltmalarının kaynak metinde kullanıldığı şekilde erek dile yani Fransızcaya "BSN" ve "VHİK" şeklinde, kaynak metindeki şekliyle, aktarıldığı görülmüştür.² >

Bu tür durumlarda çevirmenin kaynak metinde kullanılan kısaltmaların neye gönderimde bulunduğu anlaması, metin bağlamında çözülmesi ve erek dile bu kısaltmanın açılımının çevirisini aktarması gerekir. BSN'nin ve VHİK 'nın olduğu gibi erek metne aktarılması erek kültür alıcısı için hiçbir şey ifade etmeyecektir. Metin içerisinde yer kısıtlamasından dolayı açık olarak yazılamayacaksa bu ifadeler dipnot olarak açıklanmalı ve metin içerisinde Fransızca NOI ve OCPD şeklinde kısaltma kullanılmalıdır. Kaynak metin çözümlenmeli erek kültür odaklı çeviri yapılmalıdır. Çünkü hukuk metinlerinin çevirisinin erek kültür okuyucusunda aynı etkiyi yaratması beklenir, erek kültür alıcısı için yeterince anlaşılır olmalıdır ve doğru aktarılmalıdır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türk ve Fransız hukuk metinlerinde kullanılan kısaltmalar ve çevirileri konusunun tartışıldığı bu çalışmanın sonucunda her iki dilde yazılan hukuk metinlerinde kısaltmaların sıklıkla kullanıldığı ve bu kullanıma önem verildiği görülmüştür. Yasa metinlerinde kısaltmaların kullanılmadığı, sadece Türk yasa metinlerinde madde (md.) sözcüğünün kısaltmasının kullanıldığı, Fransızca yasa metinlerinde ise hiçbir kısaltmanın kullanılmadığı görülmüştür. Her iki dilde de mahkeme isimlerinin kısaltıldığı, sözleşmelerde, anlaşma metinlerinde, yargı kararlarında sıklıkla kısaltmaların kullanıldıkları gözlemlenmiştir. Türkçeden Fransızcaya ve Fransızcadan Türkçeye yapılan çevirilerde çevirmenin kaynak metinlerdeki kısaltmaları çözümlemeden erek dile kaynak metinde olduğu gibi aktardığı, uluslararası bağlamda geçerliği olan kısaltmaları olduğu gibi koruduğu, bazı durumlarda ise dikkatsizlikten kaynaklanan nedenlerden dolayı eksik ve yanlış çeviri yaptığı tespit edilmiştir. Bu durum çevirmenin titiz bir çalışma sergilemediğini ortaya koymaktadır.

Bu araştırma kapsamında Türkçe ve Fransızca hukuk metinlerindeki (yasalar, yargı kararları, sözleşmeler, vekâletnameler ve her türlü hukuki belgeler) kısaltmaların kullanımı ve nasıl çevrilmeleri gerektiği konusu incelenmiştir. Fransızca hukuk metinlerinde bütün mahkeme isimlerinin kısaltıldığı, Türkçe hukuk metinlerinde ise birkaç mahkeme isminin kısaltıldığı görülmüştür. Her iki dilde de hukuk metinleri taranmış ve öncelikle hangi kısaltma şekillerinin kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra, her iki dilde, bu kısaltmaların çevirmene ne tür sorunlar yarattığı/yaratabileceği tartışılmış ve bu kısaltmaların yer aldığı metinlerin çeviri sürecinde nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiği tartışılmıştır. Çevirmenin bu durumu çözümlemesi ve aslına uygun bir çeviri yapabilmesi için nasıl bir tutum sergilemesi gerektiği konuları üzerinde durulmuştur.

Hukuk metinlerinde kullanılan kısaltmalarla ilgili, Fransızcada olduğu gibi, Türkçede kapsamlı bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Hukuk kitaplarında ve alan sözlüklerinde sadece o kitapta ya da sözlükte kullanılan kısaltmalara yer verilmiştir. Hukuki kısaltmalara yönelik yapılacak kapsamlı bir çalışma hem çevirmenlerin işini kolaylaştıracaktır, çeviride zaman kaybını önleyecektir, hem de alan dışından ve bu konuyla ilgilenen kişilerin okudukları metinlerde geçen kısaltmaları daha kolay anlamalarına yardımcı olacaktır.

² Fransızca NOI ve OCPD kısaltmaları tarafımızdan Türkçe BSN ve VHİK kısaltmalarına karşılık olarak önerilmiştir.

KAYNAKÇA

Sapojnikova Peshkov, K. (2012). *Le discours juridique en russe et en français: une approche typologique*. Linguistique. Aix-Marseille Université.

Türk Dil Kurumu, Kısaltmalar. (18.07.2017) <http://www.tdk.gov.tr>

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, (18.07.2017) <http://www.tdk.gov.tr>